

Мухатаєва Я.І.
*аспірантка Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ

Особливості дисциплінарної відповідальності адвокатів полягають у наступному: 1) це – спеціальний вид відповідальності, адже він врегульований не КЗпП України, а Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; 2) ця відповідальність є професійною, правова природа якої обумовлена особливим статусом адвоката. Загальні питання дисциплінарної відповідальності адвоката врегульовані Розділом VI Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) та Правилами адвокатської етики, затверджені установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р. (далі – Правила). Правила перш за все слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні ними своїх багатоманітних та іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвокатури та принципів її діяльності, а також закріплюють єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката в дисциплінарному провадженні кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури [1].

Що стосується видів дисциплінарних санкцій та порядку їх накладення, то вони визначені виключно Законом. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката – це процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку. У вказаних нормативних актах немає визначення поняття «дисциплінарний проступок», але перелічені підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Це вчинення ним дисциплінарного проступку, яким є: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Відповідно до п. 7 ч. 2 ст. 34 Закону цей перелік не є вичерпним, а тому будь-яке діяння, пов'язане з порушенням адвокатом встановлених законом обов'язків, за певних умов може бути кваліфіковане членами дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії як дисциплінарний проступок [2].

За вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень: 1) попередження; 2)

зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; 3) для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України. Адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності протягом року з дня вчинення дисциплінарного проступку [3].

У європейській країнах передбачено ширший перелік дисциплінарних стягнень за вчинення адвокатом дисциплінарного проступку. Наприклад у Литві За порушення вимог закону «Про адвокатуру», литовського кодексу честі адвокатів, а також професійної поведінки до адвокатів можуть бути застосовані наступні дисциплінарні стягнення: осуд, догана, громадська догана, визнання недійсним рішення Литовської асоціації адвокатів про визнання особи адвокатом [4]. У Польщі на адвоката чи помічника адвоката можуть бути накладені наступні дисциплінарних стягнення: попередження, догана, штраф, зупинення професійної діяльності на період від трьох місяців до п'яти років, виключення з адвокатури. Разом з тим, закон передбачає додаткові стягнення, які можуть бути накладені разом з основними. Так, у разі накладення догани і штрафу адвокат втрачає право бути обраним до органів адвокатури протягом трьох років з дати вступу в силу рішення, а додатковим дисциплінарним заходом виховного характеру у цьому випадку може бути заборона патронату на строк від одного до п'яти років [5].

На думку Т. Б. Вільчик, слід розширити види дисциплінарних стягнень адвокатів у законодавстві України за рахунок введення грошового стягнення, розмір якого повинен визначатися Радою адвокатів України. Додатковими заходами доцільно передбачити заборону роботи у керівних органах адвокатського самоврядування на певний термін, заборону навчання адвокатів-стажистів [6].

Міжнародні принципи, що стосуються ролі юристів, передбачають обов'язок держави забезпечити неприпустимості несправедливого і довільного застосування дисциплінарних санкцій чи інших заходів відповідальності, включаючи кримінальні, до адвокатів за дії, вчинені у відповідності з їхніми професійними обов'язками, в тому числі закріпленими в Основних принципах ООН, що стосуються ролі юристів. Держави повинні гарантувати, що дисциплінарна відповідальність може наставати лише у разі вчинення таких дій, які є порушенням встановлених правил. Як свідчить принцип 29 Основних принципів ООН, що стосуються ролі юристів, «всі дисциплінарні заходи визначаються згідно з кодексом професійної поведінки та іншими визнаними стандартами та професійною етикою юриста і в світлі цих принципів». Притягнення до дисциплінарної відповідальності, яке охоплює як саме провадження, так і застосування заходів стягнення, повинно: відповідати закону (принцип законності);

переслідувати законну мету, і це повинно бути необхідно і пропорційно переслідуваній законній меті з урахуванням конкретних обставин справи і особи, яка притягається до відповідальності; застосовуватися виключно у відповідності зі справедливою процедурою і в рамках такої.

Прикладами порушень адвокатської етики, за наслідком яких наступає дисциплінарна відповідальність, можна назвати наступні: 1) безпідставне затягування справи, щоб отримати більший гонорар; 2) позиція адвоката не суперечить закону, однак є аморальною по суті; 3) настанова адвоката підзахисному, щодо надання завідомо неправдивих показань; 4) будь-які висловлені назовні сумніви в достовірності інформації та документів, що виходять від клієнта; 5) затягування адвокатом справи, зрив судових засідань з вини адвоката, запізнення, нетактовні вислови; 6) незаконні угоди з обвинуваченням або судом; 7) пасивність адвоката в процесі; 8) гра на низьких почуттях (помсті або користі), спеціальне розпалення конфліктів [7].

Отже, дисциплінарна відповідальність адвокатів є важливою складовою їх правового статусу, яка спрямована на забезпечення високого рівня професійної компетентності, а як наслідок, й рівня надання професійної правничої допомоги. Проте, варто розширити перелік дисциплінарних стягнень з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду, доповнивши його такими стягненнями як штраф, догана, а також додатковими заходами доцільно передбачити заборону роботи у керівних органах адвокатського самоврядування на певний термін та заборону навчання адвокатів-стажистів.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики: Правила від 09.06.2017 року. 3-їзд адвокатів України. 2019. С. 34.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 року № 5076. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. С. 282.
3. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність: Положення від 30.08.2014 року. Рада адвокатів України. 2019. С. 17.
4. Закон Литовської Республіки «Про адвокатуру», прийнятий Верховною Радою Литовської Республіки 18 березня 2004 року.
5. Закон «Про адвокатуру», прийнятий Сеймом республіки Польща 26 травня 1982 року.
6. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні / Т. Б. Вільчик. – Форум права. №4. 2015. – 38–44 с.
8. Бірюкова А. Дисциплінарна відповідальність адвоката: перші кроки, перші помилки / А. Бірюкова. – Адвокатське бюро, №1, 2013. – 70-75 с.

Науковий керівник:** доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Вільчик Тетяна Борисівна

Фляжнікова Я.В.

аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Підвищена увага до принципів у діяльності адвоката – не випадкова. Це зумовлено тим, що особа, яка здійснюючи свою професійну діяльність захищає права, свободи та законні інтереси інших. До того ж, слід вказати, що тріадою європейських цінностей – є верховенство права, демократія та права людини. В Україні визнається і діє принцип верховенства права [1, ст. 8], реалізація якого неможлива без належного законодавчого регулювання у профільних нормативно-правових актах.

У відповідності зі статтею 3 Статуту Ради Європи вимога про визнання принципу верховенства права є складовою частиною національної правової системи [2]. Визнаючи принцип верховенства права, Конституція України створила належні умови ефективного захисту прав і свобод людини, затвердила, що національне законодавство не повинно суперечити природнім правам людини, зокрема, на життя, свободу, безпеку, власність, рівність тощо.

Загалом, для адвокатів принцип верховенства права набуває особливого значення, оскільки вони мають спрямовувати свою діяльність на захист загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, основним пріоритетом якого є права і свободи людини і громадянина. Визнання і дотримання принципу верховенства права є однією з основних і невід’ємних ознак правової держави, у побудові якої бере активну участь адвокатура, керуючись своїм конституційним призначенням.

Зокрема, право особи на судовий захист є одним із найважливіших прав людини, яке нормативно закріплено в європейських країнах, Конституції України та іншому законодавстві. Принцип верховенства права означає можливість кожного відстоювати свої права в суді. Ефективне використання цього права найчастіше можливо лише за наявності професійного представника, тобто адвоката.

На думку вітчизняних науковців, у понятті верховенства права переплітаються правові та політичні, культурні й етичні мотиви, внутрішньодержавні та міжнародні, національні й загальнолюдські аспекти,